FASİKÜL 4 – SAYFA 1

Çeviri: Aydemir Balkan

Türk Kadını

Falih Rıfkı Atay
- ' Bir defa bile olsun, bir lokantada yemek yiyebilmeyi ne kadar isterdim»
Bu basit arzuyu bana bir Türk kadını, dile getirmişti. 1917 yılıydı. Ancak dostumun dileğini yerine getirebilmek için benim hayli tehlikeyi göze almam gerekiyordu.
Çünkü o zamanlar talimatname gereğince kadınlar eteklerini ayak bilekleri hizasına kadar indirmek zorundaydılar. Yine o zamanlar İstanbul'un güzel bir sayfiye yeri olan Büyükada'daki bir otelin özel bir salonuna bir kadınla girdiği için bir adamcağız kabaca dışarı atılmıştı. Bir baba ise ,kızlarıyla beraber denize girdiği için, yarbaylık rütbesini kaybetmişti..

Lokantaya girebilmek için komsularımızdan bir kadın şapkası tedarik ettik. Gece hayli ilerledikten sonra Pera (Beyoğlu) caddesinde yürümeye başladık. Aramızda Fransızca konuşmaya karar vermiştik. Bir Rum'un işlettiği ve lokantadan ziyade küçük bir meyhaneye benzeyen yerin kapısından içeri girerken duyduğumuz endişeyi tahmin edemezsiniz. Fakat yanımdaki kadının böyle bir yerde yemek yiyebilmesinin zevki, korkusundan daha üstündü.
Eğer bir karıkoca, beraberce bir arabayla kırlık bir yerlere gidip gezmek isterlerse hemen bir inzibat görevlisi arabayı durdururdu. Ve sorgular başlardı:
Yanınızdaki kadın kimdir ?
-Eşim..
-Kağıtlarınızı görelim..
Çok defa İstanbul sokaklarında bir kadının kocasının üç beş adım gerisinde yürüdüğü görülmekteydi. Yahut eğer bir faytona binmişlerse, kocası arka koltuğa kurulur, eşi ise kenarda bir strapontene ilişirdi…
Şimdi bir Avrupalı'nın sözlerini işitir gibiyim:
-Bak hele! İçte aynen yine bu kadınlar ancak on dört yıl içinde öyle bir ilerleme yaptılar ki Fransız kadınlarından çok daha önce seçim ve oy hakkını elde ettiler!
Yeni Türkiye'nin devrimi işitenler veya uzaktan hüküm verenler için ve bütün bu değişiklikleri anlamanın yolunda şunları söyleyebilirim;
Osmanlı İmparatorluğu ardı ardına bütün savaşları kaybettikçe ve her geçen gün biraz daha çöktükçe, Sarayda ve Babiali'de yeşeren düşünceler şunlardı : "Eğer Avrupalılaşmayı başaramazsak, onlara karşı mücadele edemeyiz ve er geç mahvoluruz."
İşte 1849'daki idari ve adli reformlar öngören Tanzimat fermanı sadece Batı'nın tazyiki ile değil bu inanışın sonucuyla gerçekleşti. Evet, ülkede bütün müesseseleriyle yasayan bir medeniyet
vardı ;ordusu,üniversiteleri, mahkemeleri, ,iste bütün bunları cesaretle topyekun değiştirmek lazımdı ve hiç de kolay bir is değildi.. Bu gerçekleri açıkça gören bir Osmanlı nazırı Sultana "her için basında eğitim sistemini değiştirmek olduğunu " söylemişti…
Oysa ki ülkede eğitim dinî bir temele dayanıyordu… En ilerlemiş sayabileceğimiz bilim eğitimi ise kadim Yunan ilminden öteye gitmiyordu… Birkaç yıl evvel Yeniçeri birlikleri kaldırılmış. yerine düzenli askeri sistem getirilmişti.. 1849 yılından sonra en hızlı ,ilerleme tib ilminde olmuştu… Çünkü, ordu sarayın savunması ve muhafazası için elzemdi ve onun sağlığı zindeligi önemli bir öncelikti...

iste bu iki zihniyet yan yana yaşamaya ve bir taraftan de birbirlerini yemeğe başladılar..Osmanlı sultanı ise hem mutlak hükümdar hem de halifeydi.. Sultanın Başbakanı " Sadrazam" vardı.. Halifenin ise " Şeyhülislamı" !.. Evet laik bir eğitim vardı ama aynı zamanda da İslami eğitim.. Sivil mahkemeler vardı. Ama öte yandan İslami mahkemeler yargı yürüyordu....Sivil idari amirler vardı, yani valiler, fakat aynı zamanda da amirler, yani müftüler ..
Çetin bir kavga bu iki grup arasında sürüp gidiyordu. Birinci grup : Biz hep Müslüman, ve Doğulu kalmalıyız, Avrupalılaştıkça dinimizi ve imanımızı kaybedeceğiz.." diyordu.. Diğerleri ise , " Yüzde yüz Batılı olmazsak hep beraber yok olacağız .." inancındaydılar.
İlkemizde nesiller bu kavganın arasına büyüyorlar ancak söz sahibi olmak ta istiyorlardı. Gençliğin bir bölümü medreselerde eğitim görüyor, diğer bir bolümü ise Devlet okullarında okuyorlardı,ancak bu okullarda dahi dini eğitimin yeri önemliydi.. Fakat bazı kesimlerde yepyeni bir düşünce tarzı gelişmeğe başlamıştı. Özellikle ülkemizde büyük şehirlerde birçok aileler " Avrupalılaşmağa " özen gösteriyorlardı. Yaşama tarzları da, örf ve adetlerde ,ahlak ,sanat, müzik ,kadının cemiyette yeri , genel kültür gibi alanlarda gelişmeler vardı... Ancak bu " Avrupalılaşma " bir "levanten " gayretinden öteye gitmiyordu ve hiç bir " millî" iddiası yoktu..
Eski hayat tarzına taraftar olanlar ise hâlâ hakim durumdaydılar. Çünkü geniş halk kitlelerinin cehaletini istismar ediyorlar ve hem Saltanata ve Hilafete hem de diğer gerici kuvvetlere dayanıyorlardı..Durum öyleydi ki Batılaşma hareketi her zaman kendini savunma gayretindeydi ve uyanık olma zorundaydı. Günlük hayatta ve fertlerin davranışlarında hep böyleydi. Batılaşmış bir Türk, Ramazanda oruç tutmuyordu, fakat başkalarının yanında yemek yemeğe de cesaret edemiyordu… Batılaşmış genç kızlar erkek ve kadın dostlar mı evlerine davet ediyorlar, müzik dinliyorlar eğleniyorlardı...Fakat dışarı çıktıkları zaman peçelerine bürünüyorlar ve evlerinde kabul ettikleri dostlarıyla sokakta karşılaştıkları zaman onları selamlamaktan kaçınıyorlardı..
1849 yılındaki Tanzimat devriminden sonra 1876 da ilk anayasa ile meşrutiyeti gördük, fakat bu ancak bir sene yaşayabildi. 1908'de ise anayasa rejimi yenilendi.. Bu geçen 69 yıl içersinde büyük şehirlerdeki Batılaşma hareketinin gelişmesini az çok tahmin edebiliriz. Edebiyatımız tamamen Avrupalılaşmıştı. Batılaşma kesimlerde ise (Poligami) çok kadınla evlenmek ortadan kalkmıştı… Birkaç yabancı dili konuşan genç kızlarımız eksik değildi. .Kadın yazarlarımız sairlerimiz, ressamlarımız vardı... Bütün bunlara rağmen eskiye bağlı olan sistem devam ediyor, eğitim metotları, manevi prensipleri ve mevcut müesseseleriyle halk kütlelerini daima etkisi altında tutuyordu..
1908 inkilaplarına ve yeni düşüncelere yakin olan insanlarımız, adetleri ne kadar olursa olsun, baskı altındaydılar ve hareket imkanları sinirliydi... Çünkü ülkedeki yabancılar ve azınlıklar- ki hepsi kapitülasyonları himayesi altındaydılar - bu ilerici insanları Osmanlı Devletinin İslam hüviyeti iddiasıyla susturabiliyorlardı.. Bahaneleri ise imparatorluktaki çarklı geleneklerine sıkıca bağlı büyük Müslüman Arap çoğunluğunun varlığıydı..Pek az; Hıristiyan Arap elbet bu hesapların içine girmemekteydi..Yine bu yabancıların görüşüne göre asil dava "Osmanlılığı" savunmak olmalıydı..Tabir ise hayli kurnazca idi.,Osmanlılık İmparatorluğun "milli" ifadesi sayılıyordu. Bunun içine,

Türkler,Rumlar,Ermemler,Çerkezler,Araplar vs.. girmekteydi ve hepsi
Osmanliydilar. Ancak Tûrklerden başka hiçbiri kendilerine Osmanlılığı yakıştırmıyorlar ve kendi öz milliyetlerini açikça ifade ediyorlardı..
1908 de sonra fes ve kavuk devrimci partinin (ittihat ve Terakki) içinde bile hâla yanyana yaşıyordu... Yine hâla önemli bir konu sorun oldu mu hem sivil hükümetin hem de dini makamların gorüşüne başvuruluyordu...l914 Cihan Savasına giren İttihat ve Terakki Partisi, Padişahtan fetva alarak Islama ve Muhammedin bayrağını açmış ve savasın sonuna kadar İslam kozunu kullanmıştı..
1908-1914 döneminin en esaslı olayı , iktidardaki partinin himayesinde bir Türklüğün doğmasıdır. Resmen olmasa bile İttihat ve Terakki bu davayı desteklemekteydi.Bu yeni hareketin hedeflerinden baslicaları Devletteki ikiliği kaldırmak ve Tûrk kadmini geri çartlarmdan kurtarmaktı..Türkçülüğün ilk önemli adımları içinde şunları sayabiliriz : Şeyhûlislamın hûkmti altinda isleyen dini mahkemelerin hepsinin yeni Adliye Sarayina nakledilmesi., Tûrk Ocağında bir kadın müzisyenimizin konser vermesi,,dilimizdeki Arapça ve Farsça kaidelerin kaldiolmasi ve edebiyat ve şiirimizin bu yabanci terkiplerden kurtarılmasi..
Kemalizm 'in sayisiz özelliklerden en basta geleni Batilaşma hareketinin kesin zaferidir.Bu zafer hem Osmanlıligin hem de sarklı mûesseselerin aynı zamanda tasfiyesidir...Son Batilaçma hareketi uzun zaman kendini ters yönde etkileyen Levantenizm ve kozmopolitizmden koparak topyekun bir milliyetçilige kavusmustur..Unutmayalim ki Kemalizmin en onde gelen düsmanları Levantenlesmis Osmanlılar ve dini makamlardi.
Kemalizm, Tûrk toplumundaki acik veya gizli sosyal akimları birden mûthis bir geliçme
içine itmistir.. Devleti ve egitimi laiklestiren Gazi, ülkemizdeki çark medcniyetinm btitûn
maddi ve manevi temellerini ve dayanaklanm yikmiç , en basta bizzat kendisinin
savundugu yeni ve ilerici gôrûsleri ortaya atarak, hocaların, imamların halk kûtleri üzerindeki hakimiyetini tasfiye etmistir..
Bizim asil konumuz Tûrk kadınının sorunları oldugu için burada duralım..Tûrk kadını son on bes yil içinde aldigi yol ve vardigi hedefler açikça görülmektedir.Tûrk kadini,ressam olmuştur, avukat olmuştur ,doktor,mûhendis,kimyager olmustur, memur,belediye Uyesi ,yargiç ve milletvekili olmustur..
Böylelikle, kiz ,erkek karma bir
eğitim Tûrkiyeye çok genis ve ufuklu sonuçlar getirmistir..
Fakat ülkemizdeki zihinlerdeki ve gönûllerdeki gelismede kesin bir roi oynayan son bir etkeni da ilave etmeden geçemeyecegim : Bu etken ûlkemizde en kalabalık kûtle olan Tûrk koylüsûnûn dini fanatizmin disında kalmasidir.
Bu fanatizm,Istanbul,Bursa gibi bûytik sehirlerde hukfim sûrûyordu..Fakat kOylerde degiLÇtinku Türk köylü kadını erkeklerle beraber yaşıyor, tarlada beraber çahsiyor ve yuzünü ârtmfiyordu..ÔIkemizin içlerine,köylere kadar gidenler göreceklerdi ki buralarda dini fanatiklikten eser yoktur.Istiklâl savasimiz yillarında cephe gerisindeki hizmetlerinin çoğunu kadrolarımız sağlamışlardır.. Aynı zamanda erkekleri cephedeyken onlar tarlalarda sapana sanmışlar,gerekli tanım içlerini yapmışlardı.. Gerçek sudur ki Anadolu’da kadın erkek farkı diye "fiili" bir durum yoktu..Aslında bu fark hocalar ve imamlar tarafından tamamen nazari olarak yaratmıştı..

Türk kadınları haklarını elde etmek için isyana başvurmuşlar,fakat bu haklardan istifade etmeğe hazırlanmıştılar Yurtta yapılacak muazzam içler beklerken, nüfusumuzun yarısı nasıl hareketsizliğe mahkum edilebilirdi ?.-
Şimdi bizde esas olan
Türk kadınını sadece belli işlerde kullanmak degil, her çabaya her sorumluluğa iştirakini sağlamaktır...
Devrimci bir rejimde yetişmiş olan kadın ve erkekler, sıraları gelince onlar da halk kütlerindeki kadın ve erkekleri yetiştireceklerdir.Biz ise ne birincileri ve ne ikincileri arasında hiçbir ayrım yapmıyoruz..Tekrar edelim,Türk halkının büyük çoğunluğunu köyler oluşturmaktadır. Bu çoğunlukta kadınlar ve erkekler aynı şartlar içinde ve beraberce çalışmaktadırlar..Biz kadınlarımıza çalışma hakki vermek iddiasında değiliz, onlar zaten çalışmaktadırlar, biz sadece onların bu haklarını koruma çerçevesinde tescil ediyoruz.. Baştan sona kadar yeniden inşa, imar ve kalkınma zorunluluğunda olan bir ülke kadınlarını bu çabanın dışında tutamaz. Türk kadınları , her zaman gayretleri, fedakarlıkları ve yurt davalarına katılma hevesleri tanınan Türk kadınları , başladığımız bu büyük eserin gerçekleşmesine elbet katılacaklardır..